

khaly chàm Suy gắm chữ rượu trong thơ

Những nhà nghiên cứu khoa học & đời sống khẳng định: Con người là một động vật cao cấp có sau cùng trên hành tinh này, đã sinh sống và tồn tại gần hai triệu năm tính đến hôm nay. Chính vì vậy, để hình thành một chất cường toan có thể nhiều loài động vật rất ưa thích [trong đó có con người]. Sự mặc nhiên của rượu đã góp phần vào đời sống đa dạng trên bề mặt quả cầu đất này [xin được nói ngắn gọn, nếu diễn giải rất dài dòng về sự tự nhiên của rượu].

Nói về chữ rượu thì chữ say thường hay đi rất gần với nhau. Hai từ “rượu và say” được các nhà thơ lỗi lạc bên nước Trung Hoa, thịnh hưng nhất là vào đời Đường [712-756], họ cảm tác theo thể thơ Đường luật [bát cú hoặc tứ tuyệt]. Nhưng vẫn có những thi sĩ, nhà thơ ở Việt Nam ta “khoái” gieo chữ rượu vào những vần thơ tình lãng mạn, hào sảng và có pha chút “hơi ngông”. Xin được trích hai câu thơ trong bài “*Cầm kỳ thi tửu*” của Nguyễn Công Trứ [1778-1858]. Thế kỷ 19.

Cầm, kỳ thi, tửu
Đường ăn chơi mỗi vẻ mỗi hay

.....
Chơi cho lịch mới là chơi
Chơi cho đài các, cho người biết tay

Rõ ràng chữ rượu “tửu” nhan nhãn trước mắt chúng ta. Để rồi sau đó ông tự ví mình như một tiên ông phóng khoáng không vướng víu với trần tục, lui về vui sống với thiên nhiên tìm cái thú ẩn dật:

Thơ một túi, phẩm đề câu nguyệt lộ
Rượu ba chung, tiêu sái cuộc yên hà
[Cầm, kỳ, thi, tửu – Nguyễn Công Trứ]

Nói đến Nguyễn Công Trứ mà không nhắc tên Cao Bá Quát tất nhiên là một điều thiếu sót sai lầm? Cao Bá Quát [? – 1854]

Ba vạn sáu nghìn ngày là mấy
Cảnh phù du trông thấy cũng nực cười
Thôi công đâu chuốc lấy sự đời
Tiêu khiển một vài chung lếu láo

.....
Mảnh hình hài không có-có không
Lọ là thiên tứ vạn chung
[trích: Uống rượu tiêu sầu]

Có nghĩ ra hàng trăm kể cũng không bằng chữ nhàn. CBQ dường như đã thấy con người sống trên cuộc này như một loài sinh vật nhỏ xíu bay lơ lửng trên mặt nước chỉ vài giờ, sau đó rụng cánh rơi, phù trầm trôi theo dòng chảy... và ông đã bật tiếng cười khan. Qua hai bài thơ trên của NCT và CBQ ta tìm không thấy có chữ “say” trên bình diện một trạng huống nào cả.

Gặp gỡ chừng như chuyện Liêu Trai
Ra đi chẳng hứa một ngày mai
Em ơi lửa tắt bình khô rượu
Đời vắng em rồi say với ai
[trích: Đời vắng em rồi say với ai – Vũ Hoàng Chương]

Khổ thơ bốn câu trên *[trích: Đời vắng em rồi say với ai. VHC]*. Một nhà thơ xuất hiện cuối cùng của phong trào Thơ Mới [1940 – 1944]. Là người gốc Nam Định [cùng quê hương với Tú Xương]. Vũ Hoàng Chương một gương mặt thơ danh tiếng trên thi đàn Việt Nam mãi đến đầu thập niên 70. Ông là cha đẻ của một trường phái thơ khá đặc biệt: Trường phái Thơ Say. Hai câu 3 - 4 chữ “rượu và say” để hỏi “Em” thật tài tình, nhưng lại là sự im lặng như một trò đùa bất khả thuyết.

Hai câu thơ sau đây rất ân tượng đã in đậm vào tâm tưởng khi tôi còn là học sinh trung học [ngày nay là THPT]. Cho đến bây giờ tôi tìm mãi... không biết hai câu thơ này trong một bài thơ nào và có tên gì, nhưng tôi biết chắc rằng; tác giả hai câu thơ tôi ghi ra đây chính là nhà thơ Nguyễn Bính.

Lòng đắng sá gì muôn hớp rượu
Mà không uống cạn mà không say
Nguyễn Bính

Cuối cùng hai chữ “rượu và say” của hai câu thật “vi diệu”, hai chữ cùng đồng hành bay về vô cực.

Còn những chén rượu sâu lòng chưa uống cạn
Nên làm thơ còn có nghĩa chờ say
Lúc say khước sẽ lẫn tròn hoài vọng
Chạy quanh đời nghe hồn nhẹ như mây
[trích: Mùa Xuân Nào Đó – Hà Nguyễn Thạch. 1970]

Nhà thơ HNT đã đối lập với chủ thể *[Còn những chén rượu sâu lòng chưa uống cạn]*. Cho nên trong khổ thơ trên không cần phải đảo xối, ốm ở... để bước qua những bi, hài kịch tiềm ẩn. Có thể cách nhìn cảm xúc khách quan này đã làm cho thơ trở thành khách thể?: *[Chạy quanh đời nghe hồn nhẹ như mây]*.

Bởi vốn sinh ra với nhiều cảm lụy
Thích được yêu và thích được yêu người
Ở trong ta chảy một dòng rượu ngọt
nên sống giữa đời như giữa cuộc đùa chơi
[trích: Tự Truyện – Hà Thúc Sinh. 10/1972]

“ không thể có hạnh phúc nếu không đau khổ. Sự toàn hảo của con người nhờ đau khổ và chiêm ngưỡng”. Một phần nào đó của cuộc đời, con người sinh ra phải sống để nhận ... và cho: *[Bởi vốn sinh ra với nhiều cảm lụy/Thích được yêu và thích được yêu người]*. Rượu là một dược chất thần diệu ngọt ngào đối với thi nhân? *[Ở trong ta chảy một dòng rượu ngọt]*. Như thế đó, thi nhân HTS thể hiện cho ta thấy sự tự do khiêm nhường: *[nên sống giữa đời như giữa cuộc đùa chơi]*. Có những nhà thơ đã và đang chơi đùa ở một cảnh giới nào đó, nhưng không cần biết phải có tên [?]

Vỡ bụng cười vang nhìn hàng giầy thép
Rượu uống hết rồi sao chẳng thấy say
Nằm gác cẳng ngâm thơ tứ tuyệt
Thuốc cũng hết rồi buồn rớt không hay
[Trích: Chiều nằm trên lô cốt – Hồ Chí Bửu]

Một khi đã uống hết rượu rồi nhưng chẳng thấy say. Tác giả HCB nhìn hàng giầy thép để làm gì?: *[Ta ngồi đó chờ đợi, không chờ đợi gì cả, chờ đợi vô thế, chờ đợi không chờ đợi – Nietzsche và tiếng nói heo hút của Heidegger cùng nhau vọng về bay vờn trên đôi mắt khép lại của những người trẻ tuổi đã bỏ mình trong trận chiến tranh Việt Nam, những người không Tổ quốc, họ chết cho sự mất quê hương (Heimatlosigkeit) của toàn thể nhân loại...Im lặng Hồ Thắm – Phạm Công Thiện dịch]*. Chiều nằm trên lô cốt. Tâm trạng HCB có giống như đoạn văn trên [?]

Nếu nói và bàn về chữ “rượu” trong thơ của nhiều thế hệ, thì đến khi nào mới dứt được? Xin phép được trích ra vài câu thơ tiêu biểu trong những bài thơ của nhiều tác giả:

Ta đội nón mời em đi uống rượu
Cuộc tình sâu thối hãy gác qua bên
[Mời em uống rượu – Cao Thoại Châu 12/1968]
Đêm hấp hối rớt buồn ly rượu bọt
Giấc ngủ trở mình – một giọt cường toan
[Ngày bé lớn lên – Hoàng Xuân Sơn]
Rượu ơi sao rượu mãi chưa cùng
Say với ta mà mơ cố hương
[Chiều quán ai – Hoàng Ngọc Châu 1970]
Buồn như ly rượu cạn
Không còn rượu cho say
[Buồn như – Tạ Ký]
Mưa rụng thềm hồn tôi nữa đây
Chiều tàn, rượu hết, sâu chưa say
[Chiều mưa uống rượu – Trần Hoài Dạ Vũ 1969]
Ta cởi áo quần quăng xuống đáy khe
Đêm với cỏ non ngồi say rượu
[Uống rượu ngủ quên bên bờ suối – Trần Duyên Tường 1972]

Bài viết này, người viết sưu tầm để suy gẫm với tính cách cá nhân, và nói lên sự cảm nhận hiểu biết thô thiển của chính mình. Nếu có vấn đề gì... làm phật lòng quý nhà thơ, rất mong được sự lượng thứ.